



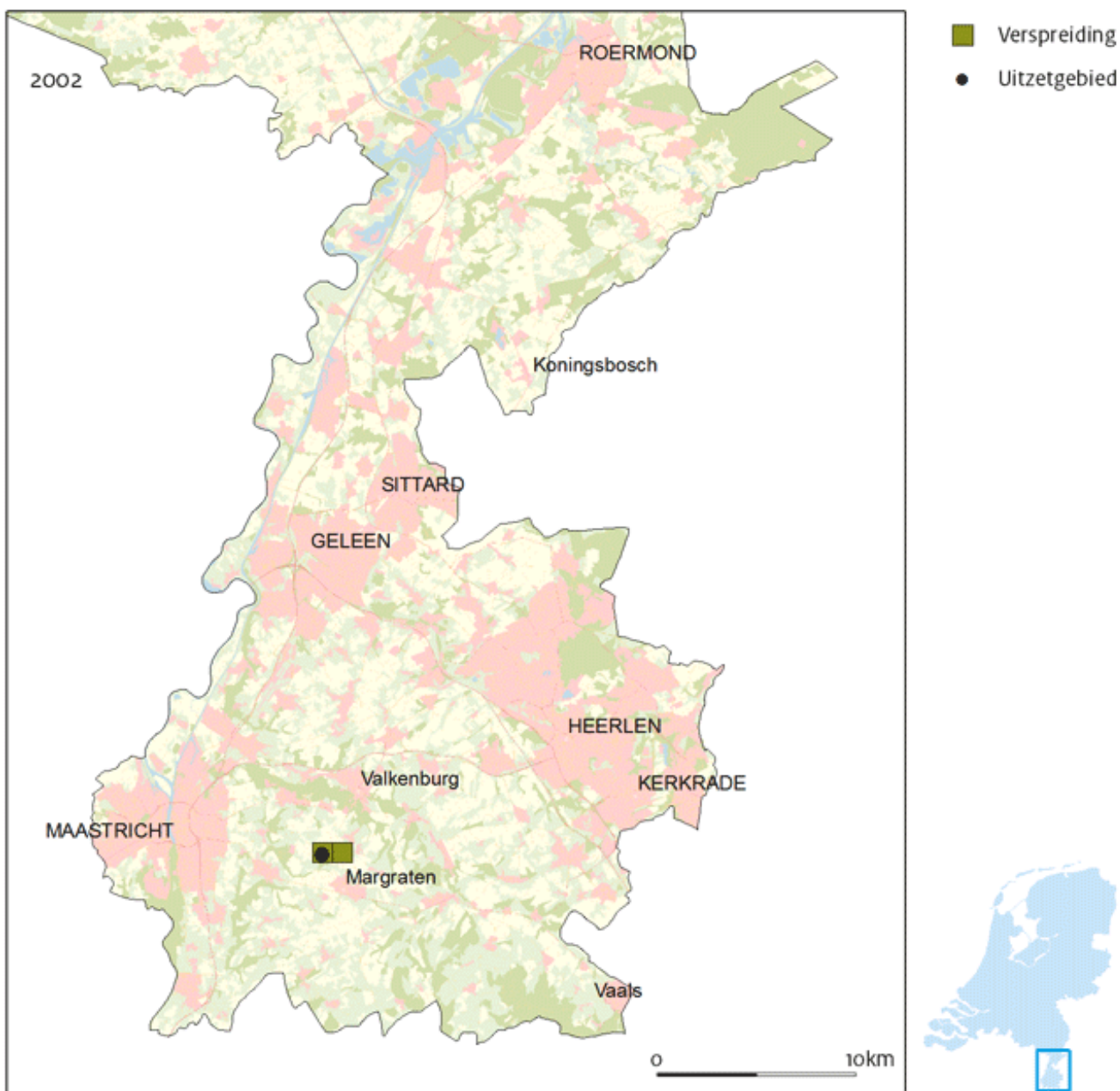
## Hamster, 1999-2017

Indicator | 14 november 2018

U bekijkt op dit moment een archiefversie van deze indicator. De actuele indicatorversie met recentere gegevens kunt u via deze [link](#) [1] bekijken.

Het uitsterven van de wilde hamster, ook wel bekend onder de naam korenwolf, in Nederland, leek eind jaren negentig van de vorige eeuw onontkoombaar. Sinds 2002 worden hamsters uitgezet in het wild. Deze herintroductie is succesvol, hoewel het aantal hamsters in 2008 plotseling sterk afnam. De laatste jaren lijkt het totaal aantal hamsters zich te stabiliseren. Het jaarlijks bijzetten van een aantal dieren uit het fokprogramma is echter nog steeds noodzakelijk.

## Herintroductie hamster



Bron: Wageningen Environmental Research



WUR/okt18  
www.clo.nl/nl107309

- [Download figuur](#) [2]

## Cultuurvolger

De wilde hamster komt van nature voor in steppegebieden in Oost-Europa. De soort heeft in het verleden een overstap gemaakt naar voedselbronnen als graan en luzerne en is een cultuurvolger geworden. In de afgelopen eeuwen heeft de hamster, in navolging van de uitbreiding van de landbouw, zijn areaal in Europa uitgebreid tot in Nederland. In veel Europese landen is de soort aan het einde van de 20<sup>e</sup> eeuw sterk achteruitgegaan. In 1999 was de hamster in ons land nagenoeg uitgestorven.

De landbouw is te intensief geworden voor de hamster. Dankzij het herintroductieprogramma en het soortbeschermingsplan is de hamster teruggekeerd in diverse leefgebieden in Zuid-Limburg. De sleutel tot dit succes blijkt het specifieke, op de soort toegesneden, agrarische beheer van akkers.

## Hamstervriendelijk beheer van akkers

De hamster is specifiek gebonden aan akkers op löss- en leemgronden. De akkers leveren voedsel en dekking; de lössgronden bieden voldoende stevigheid om een burcht te graven. Het specifieke hamsterbeheer van een akker bestaat uit het telen van luzerne en granen die slechts gedeeltelijk worden geoogst. Op hamstervriendelijk beheerde akkers blijft de dekking tot eind oktober aanwezig. Hierdoor kunnen hamstervrouwtjes per jaar meerdere worpen krijgen. Dit is noodzakelijk om de hoge jaarlijkse sterfte als gevolg van predatie voldoende te compenseren. Op reguliere akkers met graan kunnen hamsters nauwelijks één worp jongen groot brengen. Van 2015 - 2017 is een experiment uitgevoerd met graanpercelen die hamstervriendelijk worden beheerd maar waarbij wel een normale oogst mogelijk is. Dit experimenteel beheer is vanaf 2018 onderdeel van een pakket agrarisch natuurbeheer (ANLb). Alleen op deze manier met aangepast oogsten is een noodzakelijke uitbreiding van het areaal hamstervriendelijke (graan)percelen in de nabije toekomst mogelijk.

## Populatiefluctuaties

In de jaren veertig van de vorige eeuw werd de hamster op de Limburgse akkers nog als een plaag gezien. Sinds 1970 nam de hamster echter sterk in aantal en verspreiding af. Na 1997 werd de hamster alleen nog regelmatig bij Heer (gemeente Maastricht) gesignaleerd, waar de soort uiteindelijk in 2002 voor het laatst werd waargenomen. In hetzelfde jaar werd gestart met een herintroductie via een fokprogramma in het akkerreservaat Sibbe. In opeenvolgende jaren zijn hamsters uitgezet in Amby (2003), Heer (2004), Sittard (2005), Puth (2006), Koningsbosch (2006), Wittem (2007), in de verbindingzone Wittem-Duitsland (2008) en in Jabeek (2010). Sinds de eerste herintroductie in 2002 is de soort zes jaar lang sterk in aantal toegenomen. In 2008 echter nam de omvang van de populaties in alle leefgebieden met meer dan 60% af. Vooral 2006 en 2007 waren twee gunstige jaren achter elkaar voor de hamster, met een droog voorjaar en een lange natte zomer waardoor de reguliere oogst weken later was. Het natte en koele weer in het voorjaar van 2008 zou een belangrijke oorzaak kunnen zijn van de grote sterfte in dat jaar. De laatste jaren nemen de aantallen in de leefgebiedenclusters Amby-Heer-Sibbe en Wittem-Heerlen gestaag verder af. In het cluster Sittard-Puth-Jabeek is de afname geringer. Als gevolg van de hoge aantallen muizen in 2014 was de predatie op de hamster zeer gering. Het aantal burchten nam flink toe hoewel dat geen uitbreiding van het areaal tot gevolg had. Inmiddels worden er in alle gebieden gericht hamsters uit het fokprogramma bijgezet met een genetisch bredere basis.

## Hamster



Bron: Wageningen Environmental Research

WUR/okt18  
www.clo.nl/107309

- [Download figuur](#) [3]
- [Download data \(xlsx\)](#) [4]
- [Download data \(ods\)](#) [5]

## Gevarenzone

Hoewel het aantal hamsters in Nederland de afgelopen jaren is toegenomen, is de soort lang niet uit de gevarenzone. Voor een duurzame populatie zijn naar schatting per leefgebiedencluster circa 500 hamsters nodig, een aantal dat tot nu toe slechts in één cluster (Sittard-Puth-Jabeek) in 2010 bijna werd gehaald. Het wordt steeds duidelijker dat voor het behoud van de hamster binnen de bestaande clusters meer geschikt habitat noodzakelijk is. Ook in het buitenland in vrijwel het gehele verspreidingsgebied van de hamster blijft de hamster hard achteruit gaan.

## Samenwerking

In België en aangrenzend Duitsland is de hamster vrijwel verdwenen. In 2018 zijn er in Nordrhein-Westfalen in het laatste gebied met een echte wilde populatie geen hamsters meer aangetroffen. In Vlaanderen is er nog één plaats met enkele hamsters. Hier zijn in 2007 en 2008 hamsters uit fokprogramma bijgezet. Op vier andere plaatsen (twee locaties in Nordrhein-Westfalen en twee locaties in België) waar tot enkele jaren geleden nog hamsters voorkwamen, zijn sinds begin 2012 geen burchten meer gevonden. In Nordrhein-Westfalen zijn nu alleen nog maar hamsters bekend in de gebieden die grenzen aan de Nederlandse hamstergebieden. Door actief samen te werken, wordt getracht ook in deze landen de hamster te behouden.

Tot 2016 zijn een aantal wilde hamsters uit Vlaanderen en Nordrhein-Westfalen aan het fokprogramma in Nederland toegevoegd, waardoor de genetische variatie in het fokprogramma flink kon worden vergroot. Zowel Vlaanderen als Nordrhein-Westfalen hebben inmiddels ook een fokprogramma. Uit alle gebieden waar de hamster inmiddels is verdwenen, is het genetisch materiaal momenteel aanwezig in het fokprogramma. Als positief resultaat is het aantal jongen per

worp in het fokprogramma met gemiddeld 15% toegenomen. De twee Vlaamse hamsterpopulaties zijn in 2007 en 2008 versterkt met hamsters uit Nederland, waardoor de populatie flink is toegenomen van minder dan 15 naar meer dan 50 burchten per leefgebied. Recentelijk zijn de aantallen echter weer flink afgenomen, vanwege te weinig hamstervriendelijk beheerde akkers. In 2018 zijn in Nordrhein-Westfalen bij Horbach (Avantis) ten oosten van Kerkrade voor het eerst een aantal hamsters in deze deelstaat uitgezet.

## Referenties

- Bakker, T.J. & B.P.M. van Noorden (2008). Jaarverslag hamsterbescherming 2007. Rapport Provincie Limburg, afdeling Landelijk Gebied, Maastricht.
- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk en J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Don, H. & B.P.M. van Noorden (2013) Monitoringsrapport Hamsterbeheer SNLL 2009-2011, Provincie Limburg, Maastricht
- Kuiters A.T., M.J.J. La Haye, G.J.D.M. Müskens & R.J.M. van Kats (2007) [Survival analysis to predict the predation risk of the common hamster \(\*Cricetus cricetus\*\) in The Netherlands](#) [6]. Poster presented at the Vth European Congress of Mammalogy, Siena, Italy; 21-26 September 2007.
- Kuiters, A.T, M.J.J. La Haye, G.J.D.M. Müskens & R.J.M. van Kats (2010). Perspectieven voor een duurzame bescherming van de hamster in Nederland. [Alterra-rapport 2022](#) [7], Wageningen; 80 p.
- La Haye, M., T. Bakker & B. van Noorden (2006). [Het gaat goed met de korenwolf!](#) [8] Zoogdier 17(1): 7-10. Tijdschrift Zoogdierverseniging VZZ, Arnhem.
- La Haye, M.J.J., G.J.D.M. Müskens & R.J.M. van Kats. (2008). [Is de hamster gebaat bij bejaging van de vos?](#) [9] De Levende Natuur, 109 (5): 187-191.
- LNV (1999). [Beschermingsplan hamster 2000-2004](#) [10]. Directie Natuurbeheer. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Wageningen.
- Mourik, W.R. van (1962). De hamster, *Cricetus cricetus* (L.), in Nederland. R.I.V.O.N.-rapport, Bilthoven.
- Nechay, G. (2000). Status of hamsters: *Cricetus cricetus*, *Cricetus migratorius*, *Mesocricetus newtoni* and other hamster species in Europe. Nature and Environment Series, no. 106. Council of Europe Publishing, Strasbourg.

## Relevante informatie

- [Provincie Limburg soortenbescherming](#) [11]

## Technische toelichting

### Naam van het gegeven

Verspreiding hamster ten opzichte van plaats van uitzetten

## Omschrijving

Jaarlijkse uitbreiding hamster op basis van km-hokken (sinds start herintroducties in 2002)

## Verantwoordelijk instituut

Wageningen Environmental Research (Loek Kuiters en Gerard Müskens)

## Berekeningswijze

Aan/afwezigheid burchten in een km-hok

## Basistabel

NMcompendium-hamster-2017.xls

## Geografisch verdeling

Zuid-Limburg

## Andere variabelen

geen

## Verschijningsfrequentie

jaarlijks

## Achtergrondliteratuur

Bakker, T.J. & B.P.M. van Noorden (2008). Jaarverslag hamsterbescherming 2007. Rapport Provincie Limburg, afdeling Landelijk Gebied, Maastricht. Don, H. & B.P.M. van Noorden (2013) Monitoringsrapport Hamsterbeheer SNLL 2009-2011, Provincie Limburg, MaastrichtKuiters, A.T, M.J.J. La Haye, G.J.D.M. Müskens & R.J.M. van Kats (2010). Perspectieven voor een duurzame bescherming van de hamster in Nederland. [Alterra-rapport 2022](#) [7], Wageningen. Provincie Limburg - Hamster op eigen benen

## Opmerking

Aanwezigheid van hamsterburchten is gebaseerd op de gegevens van de onderzoekers van Wageningen Environmental Research/Radboud Universiteit Nijmegen, gecombineerd met de jaarlijkse monitoring van de Provincie Limburg.

## Betrouwbaarheids codering

B. Schatting gebaseerd op een groot aantal (zeer accurate) metingen, waarbij representativiteit van de gegevens vrijwel volledig is.

## Referentie van deze webpagina

CBS, PBL, RIVM, WUR (2018). [Hamster, 1999-2017](#) [12] (indicator 1073, versie 09 , 14 november 2018 ). [www.clo.nl](http://www.clo.nl). Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Den Haag; PBL Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag; RIVM Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Bilthoven; en Wageningen University and Research, Wageningen.

**Bron-URL:**<https://www.clo.nl/indicatoren/nl107309>

### Links

[1] <https://www.clo.nl/indicatoren/nl1073> [2]

[https://www.clo.nl/sites/default/files/infographics/1073\\_002x6\\_clo\\_09\\_nl.gif](https://www.clo.nl/sites/default/files/infographics/1073_002x6_clo_09_nl.gif) [3]

[https://www.clo.nl/sites/default/files/infographics/1073\\_001g\\_clo\\_09\\_nl.png](https://www.clo.nl/sites/default/files/infographics/1073_001g_clo_09_nl.png) [4]

<https://www.clo.nl/sites/default/files/datasets/c-1073-001g-clo-09-nl.xlsx> [5]

<https://www.clo.nl/sites/default/files/datasets/c-1073-001g-clo-09-nl.ods> [6] [https://www.researchgate.net/publication/38116978\\_Survival\\_analysis\\_to\\_predict\\_the\\_predation\\_risk\\_in\\_reintroduced\\_populations\\_of\\_the\\_common\\_hamster\\_Cricetus\\_cricetus\\_in\\_the\\_Netherlands](https://www.researchgate.net/publication/38116978_Survival_analysis_to_predict_the_predation_risk_in_reintroduced_populations_of_the_common_hamster_Cricetus_cricetus_in_the_Netherlands) [7] <http://edepot.wur.nl/163477>

[8] [https://www.zoogdierverseniging.nl/sites/default/files/imce/nieuwewebsite/Publicatie\\_fotos/Zoogdier/downloads/Zoogdier\\_17\\_1\\_HetGaatGoedMetdeKorenwolf.pdf](https://www.zoogdierverseniging.nl/sites/default/files/imce/nieuwewebsite/Publicatie_fotos/Zoogdier/downloads/Zoogdier_17_1_HetGaatGoedMetdeKorenwolf.pdf) [9]

<http://natuurtijdschriften.nl/download?type=document;docid=580091> [10]

<http://edepot.wur.nl/118630> [11] <https://www.limburg.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/soortenbescherming/> [12] <https://www.clo.nl/indicatoren/nl107309>